

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876.   Andra Kammaren.   N:o 14.

Tisdagen den 29 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

§ 2.

Upplästes två så lydande protokoll:

År 1876 den 26 Februari sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse Riksdagens Justitie-ombudsman; och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, rösterna hafva utfallit sålunda:

Förutvarande Justitie-ombudsmannen, Herr Advokatfiskalen Nils August Fröman 44 röster;

till följd hvaraf Herr Advokatfiskalen Fröman blifvit till Riksdagens Justitie-ombudsman utsedd.

Patric Reutersvärd.
Charles Dickson.

Arthur M. Koch.
Fr. von Rosen.

År 1876 den 26 Februari sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse den man, som skall efterträda Riksdagens Justitie-ombudsman, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anstält nytt val af Justitie-ombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva embetet under den tid Justitie-ombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad; och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, rösterna hafva utfallit sålunda:

Herr Advokatfiskalen Ture Arvid Billberg 38 röster.
Herr Revisionssekreteraren August Östergren 6 „

till följd hvaraf Herr Advokatfiskalen Billbergh blifvit till Riksdagens Justitie-ombudsmans efterträdare utsedd.

Patric Reutersvärd.
Charles Dickson.

Arthur M. Koch.
Fr. von Rosen.

Dessa protokoll lades till handlingarne; och skulle under
Andra Kammarens Prot. 1876. N:o 14.

rättelse om de skedda valen meddelas Herrar Deputerade för Riksdagens kansli, med anmodan att uppsätta förslag till så väl förordnanden för de valde som skrifvelse till Kongl. Maj:t med anmälan om ifrågavarande val.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 11);

Stats-Utskottets memorial N:is 14 och 24 samt utlåtanden N:is 25 och 26; och

Banko-Utskottets memorial N:o 6.

§ 4.

Anmälades och bordlades följande inkomna ärenden, nemligen:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 20, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens sjette hufvudtitel; och

N:o 21, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens sjunde hufvudtitel;

Samma Utskotts memorial N:o 27, i anledning af Kamrarnes vid behandlingen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 6, angående beräkning af Statsverkets inkomster, fattade skiljaktiga beslut i afseende å inkomsttiteln Bergverkstionde; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtanden:

N:o 2 (i samlingen N:o 12), angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om tillägg till Kongl. skrifvelsen den 22 Oktober 1875 till Generalpoststyrelsen, rörande försändelser under band; och

N:o 3 (i samlingen N:o 13), om skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående öfverenskommelse emellan Sverige å ena sidan samt Tyska riket, Danmark och Norge, eller endast Norge å andra sidan i fråga om hemortsrätt.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras näst efter de val, som, enligt derom förut fattadt beslut, vid början af nämnda sammanträde komme att företagas.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Peter Olsson* under 5 dagar från och med denna dag.

Äfvenledes erhöll Herr *S. G. von Geyer*, hvilkens förut beviljade ledighet från riksdagsgöromålen tilländagick den 5 instundande Mars, ytterligare 8 dagars sådan ledighet, räknadt från och med nyssnämnda dag.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.

Onsdagen den 1 Mars.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Herr *Gustaf Carlsson* anmälde hafva den 27 i förlidne månad anländt till hufvudstaden för att deltaga i Riksdagens förhandlingar.

§ 2.

Justerades protokollet för den 23 nästlidne Februari.

§ 3.

Herr Statsrådet m. m. E. O. Weidenhielm aflemnade nedannämnda Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o, angående pensioneringen af arméens befäl med vederlikar; och

2:o, angående pensioneringen af flottans befäl och underbefäl med vederlikar samt af flottans och lotsverkets gemenskap.

Herr Talmannen mottog dessa Kongl. propositioner med förklarande, att Kammarerna skulle egna desamma grundlagsenlig behandling.

§ 4.

Föredrogs och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelse, N:o 4, till Fullmäktige i Riksgäldskontoret, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1875 års riksdag.

Äfvenledes godkändes Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelse, N:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Norges anslutning till den emellan Sverige och Danmark ingångna myntkonvention.

§ 5.

Företogs, enligt derom förut fattadt beslut, val af tjugufyra valmän för att utse Riksdagens Fullmäktige i Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och blefvo dervid till valmän utsedde:

Herr <i>Gustaf Jonsson</i>	med 152 röster	
” <i>E. Key</i>	152	”
” <i>Ola Månsson</i>	152	”
” <i>O. B. Olsson</i>	152	”
” <i>And. August Andersson</i>	102	”
” <i>Anders Andersson i Smedbyn</i>	102	”
” <i>Hans Andersson i Kyrkås</i>	102	”
” <i>Johannes Andersson i Knarrevik</i>	102	”
” <i>C. W. Berglind</i>	102	”
” <i>Johan Erickson</i>	102	”
” <i>Lars Ersson</i>	102	”
” <i>L. J. Fahlander</i>	102	”
” <i>J. F. Fredricson</i>	102	”
” <i>P. O. Hörnfeldt</i>	102	”
” <i>Johannes Jonsson</i>	102	”
” <i>Hans Larsson</i>	102	”
” <i>I. Lyttkens</i>	102	”
” <i>Pehr Pehrsson</i>	102	”
” <i>Anders Persson</i>	102	”
” <i>J. Sandstedt</i>	102	”
” <i>J. Smedberg</i>	102	”
” <i>C. F. Toll</i>	102	”
” <i>A. W. Uhr</i>	102	” och
” <i>A. W. Westerdal</i>	102	”

Dernäst förrättades val af sex suppleanter för nämnde valmän, hvarefter Herr *Gumælius*, som, derom af Herr Talmannen anmodad, biträdt vid namnsedlarnes öppnande och granskning, begärde ordet och anförde:

Jag har deltagit i öppnandet af valsedlarne, och det har dervid förekommit några omständigheter, på hvilka jag anhåller att få fästa Kammarrens uppmärksamhet.

Det långt öfvervägande antalet sedlar var öfvertryckt och upptog namnen Fosser, Hellgrén, Jönsson, Larsson, Lind och Mejenqvist, dock med den skiljaktighet sedlarne emellan, att på större delen af dem namnet Fosser var delvis öfvertryckt och delvis med bläck kompletteradt, så att det verkligen stod Fosser under det att å ett mindre antal eller 17 förekom namnet Tosser, hvilket namn icke någon ledamot af Kammaren bär. För min del skulle jag vid sådant förhållande med bibehållande af min förutvarande ståndpunkt i frågan, vilja yrka, att alla sedlar, som äro rättade, d. v. s. det stora flertalet, skola godkännas, men deremot de 17, som upptaga namnet Tosser, och således äro origtiga, kasseras.

Det förekom ytterligare en sedel, på hvilken i öfvertryck funnos namnen Bergström, J. E. Jansson m. fl.; men ett af dem var öfverstruket och i dess ställe skrifvet namnet L. Jönsson i Sandby. Jag hemställer att äfven denna sedel måtte gillas, liksom de sedlar, hvilka innehöllo namnet Tosser rättadt till Fosser.

Jag kan väl tänka mig att från den sida, som i denna sak hittills förfarit mycket strängt och påyrkat att alla sedlar, som innehölle något, om än aldrig så obetydligt tillskrifvet, skola kasseras, ett yrkande motsatt mitt kan komma att framställas, men hoppas, att någon votering om denna sak nu för tredje gången icke skall komma i fråga, utan att Kammaren skall medgifva, att de sedlar, å hvilka namnet Tosser blifvit ändradt till Fosser, godkännas, men de öfriga 17 kasseras.

Herr Ola Andersson yttrade: För min del anser jag mig oförhindrad yrka, att de nu ifrågavarande öfvertryckta valsedlarne, å hvilka namnet Fosser med bläck rättadt förekommer, måtte godkännas, helst jag förut då en liknande fråga i Kammarne förekom, uttalat enahanda åsigt. Men jag har för öfrigt äfven en annan anledning till ett sådant yrkande, den nemligen, att på den nyss godkända listan med namn på ordinarie valmän för utseende af Banko- och Riksgäldsfullmäktige, hvilken lista börjar med namnet J. Andersson i Häckenäs, förekom namnet Petre, hvilket namn ju ingen af Kammarens ledamöter bär (enligt kalendarern), i stället för Petré. Jag anser, att man icke bör fästa sig vid dylika småsaker, ty det visar sig ju leda till orimligheter.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, beslöt Kammarne, att de 17 namnsedlar, å hvilka namnet "Tosser" förekomme, skulle kasseras.

Utgången af det sednare valet blef derefter och sedan lottning anstälts för bestämmande af ordningen mellan de ledamöter som erhållit lika antal röster, för Kammarne tillkännagifven; och hade vid detta val utsetts till suppleanter:

Herr <i>Lasse Jönsson</i>	med 56 röster
„ <i>A. P. Lind</i>	„ 55 „

Herr <i>Pehr Larsson</i>	med 55 röster	
„ <i>C. Mejenqvist</i>	55	„
„ <i>N. Fosser</i>	55	„ och
„ <i>P. A. Hellgrén</i>	55	„

§ 6.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 20 och 21 och memorial N:o 27; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtanden N:is 2 och 3 (i samlingen N:is 12 och 13).

Herr vice Talmannen yttrade: Jag tager mig friheten hemställa, att Stats-Utskottets nu 2:dra gången bordlagda utlåtanden N:is 20 och 21 angående reglering af utgifterna, det förra under Sjette och det sednare under Sjunde hufvudtiteteln, måtte, i den ordningsföljd de här ofvan upptagits, uppföras främst bland de andra gången bordlagda ärenden å Kammarens föredragningslista för sammanträdet nästkommande Lördag.

Kammaren biföll Herr vice Talmannens förslag; och komme alltså Stats-Utskottets nu för andra gången bordlagda utlåtanden N:is 20 och 21, att å föredragningslistan för sammanträdet nästa Lördag sättas främst bland de ärenden, som då, i den mån deras föredragning medhunnas, ovilkorligen borde till afgörande företagas.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 6), rörande väckt förslag om anställande af polis å landet samt om fjerdingssmannabestyrets öfverflyttande på sådana polismän.

§ 8.

Ang. indragning af kronofogdetjensterna.

Skedde föredragning af Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 7) angående indragning af kronofogdetjensterna och öfverflyttande af kronofogdarnes tjänstegöromål på länsmännen.

Utskottet hade hemställt:

att Herr *Johannes Jonssons* motion N:o 100 — hvaruti föreslagits, att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse hos Kongl.

Maj:t anhålla, att kronofogdetjensterna, i mån af afgång, måtte indragas och kronofogdarnes tjenstegöromål på länsmännen öfverflyttas — icke för närvarande måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. indragning af kronofogdetjensterna.
(Forts.)

Motionären Herr Johannes Jonsson anförde: Då Tillfälliga Utskottet icke funnit skäl tillstyrka bifall till min motion, så är det väl föga utsigt för att Kammaren skall kunna bifalla densamma. Men då Utskottet, åtminstone i viss mån, lemnat motionen sitt erkännande, då det säger: "Om nu äfven hvad motionären sålunda anført i viss mån kan vara förtjent af uppmärksamhet etc.", har Utskottet ju sålunda just på samma skäl, hvarpå jag grundat min motion, stödt sin motivering för tillstyrkande af afslag å densamma, "eller att min motion för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda".

Det är sant, att, sedan jag tagit kännedom om denna digra lunta, som innefattar det af dertill i nåder förordnade komiterade den 13 sistlidne Oktober afgifna underdåniga betänkande och förslag, angående dels allmän tjenste- och lönerereglering för landsstaten och dels uppbörds- och redovisningsväsendet för länen, så erhöj jag också en osökt anledning att afgifva föreliggande förslag om kronofogdetjensternas indragning och deras tjenstegöromåls öfverflyttande på länsmännen. Ehuru ifrågavarande underdåniga betänkande ännu icke blifvit inom riksdagen utdeladt, så förmodar jag att Herrarne litet hvar i hufvudsakliga delar, genom referat i tidningarne, hafva sig bekant hvad detsamma innehåller, likasom den lilla resumé deraf, som jag tillåtit mig anförda i motionen.

Utskottet, som just af den omständigheten, att denna fråga är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, ansett min motion för närvarande icke böra till någon Riksdagens åtgärd föranleda, har sålunda alls icke anført något skäl för *afslag* af min framställning, utan snarare tvärtom, för bifall till densamma.

Andamålet med min motion om kronofogdetjensternas indragning är helt enkelt den: att Riksdagen genom en underdånig skrifvelse skulle låta Kongl. Maj:t få veta hvad Riksdagen vill i detta afseende, innan en Kongl. proposition i frågan kommer att till Riksdagen aflåtas.

Hvad nu sjelfva saken angår, så synes mig det afkomiterade uppgjorda förslaget åtminstone i de delar jag i min motion tagit mig friheten påpeka, vara allt annat än tillfredsställande. Att borttaga länsmännen och kasta de flesta af deras tjenstegöromål på fjerdingmännen, samt icke allenast bibehålla de öfverflödiga kronofogdarne, utan jemväl tillsätta ännu flere jemte en och två fullmäktige hos hvarje fogde, är ett sätt för frågans lösning, som jag för min del icke kan gilla. Att på detta sätt centralisera göromålen kan ej heller gagna allmänheten, om än de nya kronofogdedistriktet skulle blifva mindre än enligt den gamla fogderindelningen. Följden af det nya förslaget kan ej blifva annan, än att allmänheten skall komma att betungas med större resekostna-

Ang. indrag-
ning af krono-
fogde-
tjensterna.
(Forts.)

der vid exekutiva förrättningar med mera, samt att kronofogdarne med sina fullmäktige i frid och ro skulle sitta på kronofogdekontoren och utdela befallningar till fjerdingmännen och låta dem verkställa allt, för hvilket ingen reseersättning vankades. En sådan fjerdingsman, som, efter komiterades förslag, skulle erhålla omkring 250 kronor i fast lön, att utgå efter den för kommunalutskylder i allmänhet stadgade grund, torde kanske på många ställen icke kunna erhållas för ens 3 å 4 gånger denna summa, helst han skulle blifva underkastad examen och fullgöra nästan samma tjenstepligt, som våra nuvarande länsmän.

Uti den af komiterade föreslagna fjerdingsmannainstruktionen förekommer bland annat, att kommunerna hvar en själfva skulle få välja sina fjerdingmän eller bestämma deras aflöning; men deremot få de nog betala det belopp, som af vederbörande kommer att bestämmas.

Af hvad jag sålunda nu och i motionen anført framgår, att jag för min del anser att, med bibehållande af häradsskrifvare, länsmän och fjerdingmän såsom tillförene, *kronofogdetjensterna såsom öfverflödiga* böra indragas, och att deras tjenstegörsmål må kunna på länsmännen öfverflyttas. Jag vågar således hemställa, att Kammaren med afslag å Utskottets hemställan ville bifalla min motion.

Herr Clairfelt: Utskottet har uti sitt utlåtande erkänt, att uti motionen finnas uttryckta tankar, som äro i viss mån värda uppmärksamhet. Men då, enligt hvad allmänt bekant är samt motionären själf nyss medgifvit, frågan om en ny tjenstereglering inom landsstaten och landtpolisens ordnande för närvarande är beroende på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning, samt Kongl. Maj:t infordrat samtliga sina befallningshafvandes utlåtande öfver det af de för ofvan berörda ändamål utsedde komiterade den 13 Oktober 1875 afgifna betänkande, kan det ju hända, att Kongl. Maj:t med anledning af dessa utlåtanden för Riksdagen kommer att framlägga ett helt annat förslag i frågan än det af komiterade uppgjorda. För öfrigt har det aldrig varit brukligt, att Riksdagen, under det en fråga varit beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, derom aflåtit skrifvelse till Kongl. Maj:t. På dessa af Utskottet anförda skäl yrkar jag således bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad; och blef, sedan propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

§ 9.

Efter föredragning dernäst af Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 8), i fråga om åläggande för de statens embetsverk, hvilkas räkenskaper granskas af statens revisorer, att i räkenskaperna under särskilt konto

upptaga från dem utbetalade anslag med eventuel återbetalnings-skyldighet, biföll Kammaren Utskottets deruti gjorda hemställan; och skulle detta beslut, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 10.

Föredrogos och biföllos nedannämnda af Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskott afgifna utlåtanden, nemligen:

N:o 4 (i samlingen N:o 9) angående väckt förslag om tillägg till instruktionen för provincialläkare den 13 Juni 1822; samt

N:o 5 (i samlingen N:o 10), angående ändring i sättet för klockares aflöning samt upphörande af dem åliggande brefbärings-skyldighet.

§ 11.

Föredrogs och bifölls Banko-Utskottets memorial N:o 5, i fråga om förläggande af en afdelning af Riksbankens hufvud-kontor till Norrmalm.

§ 12.

Förekom till behandling Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 11), i anledning af väckt fråga om biskopsskrudens, de så kallade korkåpornas och messdräktens afskaffande. *Ang. afskaf-fande af biskopsskruden m. m.*

Herr Ivar Månsson hade i sin till Utskottet hänvisade motion N:o 92 föreslagit, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t vidtaga åtgärder för att bruket af biskopsmössor, biskopskåpor och så kallade korkåpor samt messkruden måtte inom vår svenska kyrka afskaffas; och var af Utskottet, som ansett denna fråga i främsta rummet tillhöra Kyrkomötet, hemställt:

att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd för-anleda.

Herr Ivar Månsson, hvilken såsom ledamot af Utskottet låtit å utlåtandet anteckna sin reservation mot nämnda hemställan, begärde nu ordet och anförde: Utskottet har visserligen i sitt be-tänkande medgifvit, att dessa nu ifrågavarande dräkter ej längre ega en sådan betydelse i allmänna tänkesättet, att deras bibehållande deraf betingas; men genom detta medgifvande, för hvilket jag är Utskottet tacksam, har Utskottet dock endast gjort ett *uttalande* i frågan, utan att anse nödigt att något deri åtgöras. För min del anser jag dock, att just den nuvarande tidpunkten särdeles lämpar sig för Riksdagen att i frågan uttala sin åsigt.

Ang. afskaffande af
biskopsskruden m. m.
(Forts.)

Vi veta nemligen hurusom sistförflutna kyrkomöte, der denna fråga förevar till behandling, endast med ett par rösters pluralitet beslöt afskaffandet af ett visst slag af ifrågavarande drägter, nemligen biskopsmössor, biskopskåpor och s. k. korkåpor, äfvensom att Kongl. Maj:t, i anledning af kyrkomötets härom aflåtna skrivelse, låtit deröfver höra samtliga konsistorierna i riket, hvilka jemväl i frågan afgifvit utlåtanden. Flertalet af konsistorierna hafva visserligen i sina utlåtanden afstyrkt bifall till kyrkomötets beslut; men flera af dessa utlåtanden åtföljas dock af reservationer i motsatt rigtning och grunda sig dessutom dels på den omständigheten, att kyrkomötets ifrågavarande beslut fattats med en pluralitet, som icke uppgick till $\frac{2}{3}$ af mötets ledamöter, ehuru afskaffandet af nämnde drägter kräfde förändringar i kyrkohandboken och enkel pluralitet således icke varit för frågans afgörande tillräcklig, dels derpå att frågan hade bort afgöras endast i sammanhang med frågan om afskaffandet af messkrudarne. Några konsistorier deremot — som jag tror till ett antal af fyra — hafva slutligen helt och hållet tillstyrkt bifall till kyrkomötets ifrågavarande beslut.

Af hvad jag nu anført framgår således att äfven inom konsistorierna den åsigten gjort sig gällande, att dessa drägter icke numera äro tidsenliga, utan böra afskaffas, och att intet enda konsistorium afstyrkt kyrkomötets beslut derföre att de ansett dem böra bibehållas utan endast till följd af de utaf mig nyss antydda formela betänkligheterna mot deras afskaffande. Just med anledning af hvad sålunda förekommit, är det också som herr statsrådet och chefen för Ecklesiastik-departementet afstyrkt Kongl. Maj:t att i ämnet vidtaga någon åtgärd. Vid sådant förhållande och då man häraf finner att för uppnåendet af det åsyftade ändamålet erfordras en pluralitet af $\frac{2}{3}$ af kyrkomötets medlemmar, tror jag det är att hoppas att en sådan pluralitet förr än annars uppnås, om Kongl. Maj:t på grund af en från Riksdagen aflåten skrivelse för kyrkomötet framlägger förslag i ämnet eller en enskild motion när inom kyrkomötet med stöd af ett sådant uttalande från Riksdagens sida, i den antydda rigtningen väcker motion. Vill man afskaffa dessa drägter, finnes det derför intet hinder för Riksdagen att nu uttala en sådan åsigt och derom underrätta Kongl. Maj:t.

Ingen lärar väl heller vilja påstå, att dessa drägter stå i någon öfverensstämmelse med den enkelhet och anspråkslöshet, som, så vidt jag förstår, bör inom vår kyrka iakttagas och som vår lära föreskrifver. Också är, åtminstone inom den ort, jag tillhör förhållandet sådant, att ingen numera sätter något värde å dessa drägter; de verka, i stället för att verka godt, snarare motsatsen, menligt för sjelfva saken, religionen. Visserligen har man invändt att, om än dessa drägter icke medföra någon nytta, de dock icke äro skadliga, men för min del tror jag — hvilket väl icke heller så lätt torde kunna vederläggas — att de verkligen utöfva en skadlig verkan. Det har nemligen visat sig att vid de tillfällen, då andakten borde vara den aldra största och sinnet

fästadt vid något högre, just sådana kostymer som de ifrågavarande draga uppmärksamheten från det håll, hvarpå densamma borde vara rigtad, och sjelfva blifva ett föremål för åtlöje, således från det på hvilket uppmärksamheten borde vara rigtad, religionsutöfningen, till något annat och sämre, — dem sjelfve.

*Ang. afskof-
fande af
biskopsskru-
den m. m.
(Forts.)*

Jag hoppas dessutom att då nu frågan blifvit väckt i Andra Kammaren, denna Kammare icke måtte visa sig mera konservativ än kyrkomötet, utan deruti uttala sig i samma syftning.

För min del vågar jag på de skäl, jag nu anfört och i öfrigt blifvit för saken uttalade, yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till min i ämnet väckta motion.

Grefve Björnstjerna: Jag anhåller att först få fästa uppmärksamheten vid inledningen till och sedan vid sjelfva motionen.

Motionären säger, att "vid den lutherska lärans införande i vårt land var det säkerligen nödvändigt bibehålla en del utaf de katolska sedvanorna", deribland dessa biskops- och messkrudar, och straxt derefter yttrar han: "Jag är förvissad om att de utmärkte män, som införde den kristna läran, ej lade någon vikt eller betydelse vid dessa dragter". Motionären anser således katolikerna icke vara kristne. Nog har jag hört, att under reformationens första tid en och annan, särskildt de skotska reformatorerne, plägade utmåla påfven såsom antikrist; men att någon, såsom motionären, velat påstå katolikerna icke vara kristne, det har jag aldrig förr än nu förnummit. Jag ogillar en dylik ofördragsamhet och finner således redan häri en anledning till klander mot motionen.

Motionären säger vidare, att dessa dragter icke äro omtyckte och att deras användande förorsakar förargelse. Jag vill vid bemötandet af detta påstående icke fästa mig vid biskopsskrudarne, då de ju så sällan äro i bruk, utan allenast vid messkrudarne. Hvad desse sednare beträffar, torde om deras användande någonstades förorsakar förargelse, uppfattningen härom vara väsentligen olika inom olika landsorter. I mellersta Sverige, med hvars förhållanden jag, såsom egendomsegare der, icke bör vara alldeles obekant, har jag åtminstone aldrig hört att messkrudarne ses med ovilja; tvärtom tyckes man der vara af den meningen, att liksom enskilda personer på högtidsdagar äro annorlunda och bättre klädde än eljest, äfven presterskapet vid större kyrkliga högtider bör vara iklädd en annan dräkt än den de vanligen bära. Jag har för min del aldrig hört någon för dessa skrudar missgynsam stämning hos folket uttalas och är öfvertygad om, att någon sådan icke heller finnes, detta så mycket säkrare, som de flesta messkrudar blifvit af allmogen gifna och ännu i dag af samma allmoge gifvas till kyrkorna.

Efter mitt omdöme saknas således denna motion verklig grund. Men härtill kommer det besynnerliga i att Riksdagen skall sysselsättas med en sådan obetydlig, jag vill nästan säga, "uniformsfråga" som denna. Lika litet som det är skäl för Riksdagen att taga

Ang. afskaffande af biskopsskruden m. m.
(Forts.)

befattning med arméens uniformering, lika litet böra vi förstöra en dyrbar tid genom att sysselsätta oss med presterskapets embetsdräfter. För min del anser jag att Utskottet handlat fullkomligt rätt, då det afstyrkt motionen och får sålunda hemställa om bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr Rundgren: Likasom hvarje annan fråga har äfven den nu förevarande sin historia och, kan man säga, både en gammal och en ny. Frågans nyare historia är antydd så väl af motionären som af Utskottet; men den har utöfvat ett olika inflytande, i det att den gifvit motionären anledning yrka, det bruket af omförmälda skrudar måtte afskaffas, men deremot föranlett Utskottet till dess hemställan, att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda. Jag finner Utskottet hafva rätt uppfattat frågan, då det velat öfverlemnna den åt kyrkomötet, dervid tillika meddelande att kyrkomötet redan till Kongl. Maj:t ingått med förslag i den af motionären önskade syftning. Det skulle nemligen utan tvifvel förefalla högst besynnerligt, om Andra Kammaren skulle anse denna fråga vara af så stor vikt, att Kammaren, sedan kyrkomötet, som i denna fråga just är rätta forum ingått till Kongl. Maj:t med förslag i ämnet, skulle finna sig böra göra en ytterligare framställning i samma syftning. Detta hvad angår sakens nyare historia.

Hvad åter beträffar den äldre, så torde vara skäl, att vid detta tillfälle vidröra åtskilliga förhållanden, som verkligen gå djupare än man vid första betraktandet menar sig finna. Jag bör dock för min egen personliga del förutskicka den upplysningen att jag, långt från att med förkärlek hålla på dessa skrudar, mången gång funnit mig tryckt af dem, och att jag således ingalunda kommer att här uttrycka några rent personliga sympatier.

Här, såsom i många andra fall, måste man emellertid underordna sina personliga tycken under det allmänna; sådant gäller icke blott i politiskt utan jemväl i kyrkligt hänseende. Så underligt det än kan låta, sammanhänger bibehållandet af dessa nu omförmälda skrudar med sjelfva beskaffenheten af den kyrkoreformation, som genomfördes af Gustaf I. Det torde nemligen icke vara obekant, utan tvertom en allmänt erkänd sak, att Gustaf I med vis försigtighet behandlade den religiösa frågan, särskildt just i afseende på sådana saker, som i och för sig kunde synas ligkiltiga, men på hvilka man från den motsatta sidan lade synnerlig vikt. Otvifvelaktigt skulle ock reformationen hafva mött betydligt starkare motstånd just från allmogens sida, om konungen velat i detta afseende genomföra en så grundlig reform som nästan samtidigt vidtogs inom den reformerta kyrkan. Med Gustaf I:s uppfattning af dessa angelägenheter sammanhänger dessutom hela den lutherska kyrkans uppfattning, hvilken i mycket utgår från samma princip som den reformerta kyrkan, men som i afseende å de yttre förhållandena högst väsentligt skiljer sig från densamma. Den reformerta bekännelsen fordrar nemligen en viss kalhet och tomhet i allt som rörer gudstjensten, det gudstjenstliga rummet

m. m. dylikt, samt lägger synnerlig vikt just vid detta, under det att den lutherska bekännelsen, på samma gång den skarpt skiljer sig från den katolska deruti att den icke lägger vikt vid yttre ståt, dock erkänner, att menniskoanden kan känna något upplyftande äfven af det yttre. Om vi jemföra våra kyrkliga förhållanden med de reformerta ländernas, skola vi finna att i detta hänseende en stor olikhet eger rum.

*Ang. afskaffande af biskopsskruden m. m.
(Forts.)*

Det är således, enligt min tanke, någonting som vi i sjelfva verket icke böra yrka på, att förvandla hela den lutherska kulturen i detta afseende till någonting likartadt med den reformerta, ty genom borttagande af det yttre kan lätteligen hända att man jemväl borttager mycket af det inre.

Hvad nu särskildt beträffar biskopsskrudarne, så — äfven om det skulle förhålla sig som motionären säger att de icke vidare uppbäras af det allmänna medvetandet — ligger eller kan enligt min tanke, uti deras begagnande ligga den betydelsen, att det rent personliga försvinner under embetsdräkten. Inom den engelska episkopala kyrkan är det något karakteristiskt, att der aldrig kommer i fråga att nämna en biskop vid namn, utan man säger biskopen af den eller den staden; dermed betecknas det successiva i embetet, som gör att det rent personliga träder tillbaka. Någonting dylikt kan man tänka sig i fråga om skrudens begagnande, enär det är endast vid högtidliga tillfällen inom kyrkan biskopen uppträder i sin embetsdräkt. Det är således episkopatet som träder fram vid embetsförrättningen, skymmande undan biskopens personlighet. På samma sätt förhåller det sig äfven med messdräkten: embetet framträder; personen skymmes undan. Männe nu icke i detta kan ligga någonting att taga vara på.

För öfrigt måste jag säga, att min erfarenhet inom det stift, jag tillhör, icke sagt mig, att vare sig biskops- eller messskruden icke längre uppbäres af folkets medvetande. Jag bekänner, att, sedan allmänna kyrkomötet fattat sitt beslut, att ingå till Kongl. Maj:t med begäran om afskaffande af biskopsskruden med tillbehör, jag icke i mitt stift begagnade denna skrud under afvaktan på hvad Kongl. Maj:t skulle komma att i ämnet resolvera; men jag får tillika säga, att jag dervid kände på mig sjelf, att folket hade den fordran på mig att jag i min embetsutöfning skulle uppträda i denna dräkt. Jag tror att detta möjligtvis kan vara fallet mångenstädes. Tänker man sig en kyrkoinvigning — det enda tillfälle, då enligt kyrkolagens föreskrift denna skrud måste begagnas — då menigheten till större antal är samlad i festlig stämning, och allt bör bidraga att åt akten gifva en dylik prägel, så ökas utan tvifvel det högtidliga i sjelfva akten derigenom att den tjänstförrättande biskopen uppträder i sin embetsskrud. Men jag fäster mig icke så mycket vid detta, utan jag ställer fastmer hela denna fråga tillsammans med hvad jag förut nämnt om den lutherska kyrkans uppfattning af dess yttre och inre förhållanden. Jag tror derför, att ingen skada sker, om skrudarne behållas; men deremot förefaller det mig temligen oklokt, om, sedan nu kyrkomötet, som haft rätta befogenheten att i frågan yttra sig, ingifvit

*Ang. afskaf-
fande af
biskopsskru-
den m. m.
(Forts.)*

en framställning i ämnet till Kongl. Maj:t, Andra Kammaren för sin del skulle finna denna sak vara af den vikt att ytterligare skrifvelse i ämnet borde till Kongl. Maj:t ingå, och anhåller derföre vördsamt, att få tillstyrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Jöns Pehrsson: Då jag första gången såg motionärens förslag uti detta ämne, sade jag honom straxt, vill jag minnas, att förslaget icke borde vinna framgång, emedan det icke var nog omfattande, så vidt han nemligen dermed afsåg att i någon mån inverka på eller till någon del afskaffa den lyx, som nu för tiden i mer än ett afseende gör sig gällande. Det finnes nemligen många andra omständigheter, som äro lika störande för andakten vid religiösa ceremonier, som de af motionären påpekade förhållandena, såsom då man får se, hvilket mer än en gång varit fallet, en kyrkans tjenare vid embetsförrättningar vara behängd med en mängd prydnader, ordensband, stjernor och dylikt. Jag hemställer, om detta är uppbyggligare att skåda än t. ex. de gamla korkåporna eller biskopsskrudarne. Då motionären icke velat gå längre, bör han sålunda kunna lugna sig och vara nöjd med Utskottets hemställan; jag åtminstone anser, att hans förslag denna gång icke bör vinna framgång. Jag föreställer mig dessutom, att den upplystare tiden snart skall vara inne, då så många biskopar, som nu finnas, icke anses behöfliga för att bibehålla religionens sanningar vid makt; och när den tiden kommit, skola biskopsskrudarne försvinna på samma gång som biskoparne. Såsom sakerna nu förhålla sig, skulle jag emellertid, om jag hade varit motionär, snarare hafva velat varna för att borttaga denna prydnad; ty huru skulle väl kröningen t. ex., hvilken, såsom vi erinra oss, för några år sedan härstädes egde rum, men hvilken ceremoni vi hoppas icke ofta skall återkomma, hafva tagit sig ut, om icke biskoparne vid den varit utstyrda på annat sätt än andra dödliga menniskor? Vill motionären eller någon annan reformer i detta hänseende, så tror jag, att de böra sträfva derhän, att kyrkans tjenare skola förkunna det dyra ordet. klädda rätt och slätt såsom andra menniskor. Frågan blir dock i alla fall till sist en smakfråga så väl som så många andra. Huru som helst, så kostar den kyrkliga uniformen, om jag ej misstager mig, staten ganska litet. I andra fall deremot, t. ex. i fråga om vår krigshär, är kostnaden för staten i och för uniformen ganska betydlig; och det vore bättre att tänka på, huru denna kostnad kunde undvikas. Många af oss minnas säkerligen, hurusom för några år sedan en motion väcktes om förminskning af denna kostnad; och denna motion antogs enhälligt af denna Kammare, men förkastades med hän af Första Kammaren; men sedermera har frågan icke afhörts och synes vara bortglömd. Men vill man införa en stark national-beväpning, så tror jag, att man också bör tänka på att förenkla härens nuvarande öfverdådigt luxuriösa uniformsväsende. Kanske är det emellertid på detta som på andra områden nödvändigt, att något finnes, som imponerar på känslan; kanske äro arméens uniformer såväl som domare-, borgmästare-, landshöfdinge- och adels-

uniformerna nödvändiga artiklar för att imponera på massan af befolkningen?

Såsom jag förut sagt, må motionären nu icke tänka på någon framgång åt sitt förslag, då han deri begärt så ytterst litet, utan anhåller jag för min del på denna grund om bifall till Utskottets hemställan.

*Ang. afskaf-
fande af
biskopsskru-
den m. m.
(Forts.)*

Herr Biesert: Det formela skäl, som föranlett Utskottet att afstyrka bifall till ifrågavarande motion, synes mig icke utgöra något hinder för Andra Kammaren att uttala en opinion mot fortvaron af bruket att vid särskilda religiösa tillfällen begagna biskopsskruden och de s. k. korkåporna, som — vi medgifva det ju alla — förefalla och äro löjliga och narraktiga. Den tid är länge sedan förbi, då dessa yttre prydnader fordrades för att höja kyrkans män i allmänhetens ögon; jag för min del tror, att den sanna och varma religionsläran numera når sitt höga och viktiga mål vida bättre och säkrare genom att enkelt och anspråkslöst framhålla religionens höga och sanna läror. Dräkten betyder dervid föga. En narraktig dräkt kan passa på maskeradens och för snobben, men aldrig för en kyrkans tjänare.

Jag kan icke annat än vid detta tillfälle yttra min förvåning öfver den sega konservatism, som råder hos statskyrkans presterskap. Detta presterskap synes icke beakta tidens fordringar utan tyckes tro, att de seder och de yttre bruk i religiöst hänseende, som voro passande på 1600-talet, äfven skola vara det för alla tider.

Jag vill nu icke längre upptaga Kammarens tid, ehuru mycket kunde vara att tillägga i frågan, utan anhåller endast att Kammararen måtte, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla den i ämnet väckta motionen.

Herr Jöns Rundbäck: Jag har egentligen begärt ordet för att genmäla en talare på stockholmsbänken, beträffande några af honom fälda yttranden mot motionären. Jag tror nemligen icke, att den sistnämnde gjort sig skyldig till hvad samme talare tillvitade honom, bland annat att hafva utkastat den mot katolska kyrkan och dess anhängare sårande beskyllningen, att katolikerna icke vore christne. Hvarifrån den ärade talaren fått detta kan jag icke förstå; åtminstone innehåller motionärens framställning ingenting som kan gifva anledning till en sådan anklagelse; han säger endast sig vara förvissad, att de utmärkte män, som införde den christna läran, ej lade någon vikt vid dessa biskops- och mess-skrudar. Till bevis för sanningen häraf vill jag anföra en auktoritet — utan tvifvel den förnämste här i landet inom detta område och som man icke gerna kan misstänka att hafva velat göra några sårande anmärkningar mot andra religionsbekännare, — nemligen aflidne Sven Bælter, domprost i Wexjö, som utgifvit en diger afhandling om kyrkoceremonierna. Han omtalar der, i kapitlet om "messekläder", hurusom under de fyra första århundradena efter den christna tideräkningen presternas klädnad icke

Ang. afskaf-
fande af
biskopaskru-
den m. m.
(Forts.)

synes hafva varit åtskild från den allmänna klädedrägten äfven som huru den katolska biskopen *Caelestinus* i Rom år 428 utgaf ett bref, deri han förehöll biskoparne, "att de borde skiljas från menigheten med sin lärdom, uppförande och sinnets renhet, men icke med kläder och utvärtens anseende". Först med den christna lärans förklarande af kejsar Constantin den Store för statsreligion påbjödos de olika prestskrudarna, och hvilken öfverdrift användandet deraf sedermera nått inom den katolska kyrkan, veta vi alla. Med reformationen inträdde en större enkelhet i detta afseende och kläderna gjordes så, att de på ett värdigare sätt än hittills öfverensstämde med den religion, i hvars tjänst de begagnades.

Såsom ytterligare bevis om uppfattningen äfven under äldre tider om dessa mess-skrudar torde ej heller böra lemnas oanmärkt, det Olaus Petrus förklarade sjelf, på sätt motionären jemväl anför, "att messekläder vore antagne och behållne för de oförståndiges skull, hvilka borde hafva något för ögonen, hvaraf de kunde döma om sakens höga vikt". Mess-skruden har således, enligt Olaus Petri, tydligen tillkommit icke för de förståndiges, utan de oförståndiges skull.

Frågan är visserligen icke af någon så stor betydelse, men den är dock ej att skämta med. Och då nu alla de konsistorier, som blifvit hörda i ämnet, i sina yttranden deröfver, gifvit fullkomligt stöd åt motionärens uppfattning, så finner jag ingenting orätt deri att egna motionen den uppmärksamhet, den förtjenar.

För min del skall jag icke vidare uppehålla Kammaren; med hvad jag nu yttrat har jag endast afsedt att visa grundlösheten af de beskillningar, man här gjort motionären.

Herr Lind: Efter genomläsande af motionärens nu föreliggande förslag kunde jag icke annat än instämma i hans åsigt om önskvärdheten deraf, att biskoparnes både vidskepliga och vidunderliga uniform, som hos hvarje förnuftig medborgare väcker åtlöje, måtte blifva ju förr dess hellre afskaffad. Men märkvärdigt nog har den här i ämnet förda diskussionen och särskildt genom en biskops, biskopens från Carlstad, anförande kommit mig att ändra åsigt så till vida, att jag anser det bättre att biskopaskruden ännu en tid bibehållas. Herr Rundgren yttrade nemligen, bland annat, att borttagandet af det yttre skulle möjligen medföra förlust af det inre, såsom orden ungefär föllo sig. Detta yttrande har öfvertygat mig, att bibehållandet ännu en tid af biskoparnes från topp till tå vanprydliga dräkt skulle påskynda försvinnandet af sjelfva de dyrbara och öfverflödiga biskopsembetena. Af detta skäl och då för öfrigt en återremiss icke skulle lända till annat resultat, än det hvartill Utskottet redan kommit, får jag för min del yrka bifall till utlåtandet.

Herr Casparsson: Jag hade i början icke ämnat yttra mig i denna fråga, men då striden tyckes vilja — så att säga —

“engagera sig“, är det i sin ordning att åtminstone någon bland Utskottets ledamöter tager dess utlåtande i försvar.

Det är ganska naturligt att, då man kommer in på frågor, som helt och hållet bero på tycke och smak — och en sådan fråga är obestriddligen ur många synpunkter den nu föreliggande — åsigtarna skola vara mycket olika. Utskottet har för sin del betraktat motionen uteslutande ur formel synpunkt och ansett att, då den svenska kyrkan uti Kyrkomötet erhållit sin särskilda representation, åt detta Kyrkomöte också bör öfverlemnas en fråga, som ovilkorligen faller inom *dess* verksamhetskrets, emedan den afser ändring i kyrkohandboken. Riksdagen borde — så syntes det Utskottet — icke blanda sig i dylika frågor.

Sådan har varit Utskottets ståndpunkt vid motionens behandling. Motionären åter har betraktat henne ur en kombinerad estetisk-kyrkohistorisk synpunkt. Efter en kortfattad historisk inledning, säger han nemligen bland annat om ifrågavarande skrudar, att de numera äro “föremål för åtlöje och mången gång störande för den allvarliga uppmärksamheten“. Han anser derföre lämpligast, att de öfverlemnas åt “riksmuseum“, ehuru han ej uppgifver till hvilkendera afdelningen, de sköna konsternas eller den historiska, men jag antager han menar den senare.

För min del vill jag ej härutinnan gå så långt som motionären, ty om dessa skrudar komma att afskaffas, tror jag att dylika donationer först efter mycket sträng kritik böra af staten mottagas.

Motionären säger vidare: “emellertid hafva under tidernas lopp åtskilliga af dessa påfviska qvarlevor blifvit afskaffade, och i detta syfte togs antagligen det största steg af senaste prestmöte, (kyrkomöte?) då detta beslöt afskaffande af biskopsskruden — —“. Här tror jag, att motionären åter igen *öfverskattat* betydelsen af biskopsskruden och äfven betydelsen af senaste Kyrkomötes beslut i frågan, men deremot *underskattat* de tre sista seklernas kyrko-reformatoriska arbete; ty enligt mitt förmenande är detta steg långt ifrån *det största*, som i nämnda syfte blifvit “under tidernas lopp“ vidtaget. Afven i det afseendet har motionären tillmätt saken en större betydelse än den verkliga förtjenar.

Motionären åberopar också Carl den niondes yttrande, att han ansåg messkruden såsom en sed, “den påfven lånt af Gamla Testamentets levitiska gudstjenst“. Jag vill icke ingå i någon kontrovers angående biblisk fornkunskap, vare sig med motionären eller med konung Carl den nionde, för hvilkens minne jag hyser den största respekt, men om uppfattningen är riktig, och dessa skrudar således hafva anor, hvilka förlora sig nära nog i förhistoriskt dunkel, då hemställer jag, om det kan medföra någon risk för svenska kyrkan eller staten, att låta frågan om deras vara eller icke vara anstå ännu två år, till dess Kyrkomötet åter får taga saken om händer. Jag bestrider för ingen del Riksdagens formela rätt att skriva till Kongl. Maj:t i dylika frågor; den är obegränsad, vare sig det gäller biskoparnes kåpor eller

Ang. afskaf-
fande af
biskopsskru-
den m. m.
(Forts.)

påfvens skägg, men jag tror att det är mindre välbetänkt af Riksdagen, att blanda sig i dylika saker. Skulle Kammaren hafva en annan uppfattning, lofvar jag dock att ej lägga en dylik motgång på sinnet. Inom Riksdagen håller jag temligen strängt på det formela, men annars har äfven jag sinne för estetik; och om Andra Kammaren anser, att det estetiska intresset här i första rummet bör tillgodoses, skall jag, som sagdt, icke sörja, ehuru jag nu med vidhållande af utskottsmajoritetens åsigt, anhåller om bifall till föreliggande betänkande.

Herr Lars Johan Larsson: Ända från ungdomen, hafva vi ansett dessa grannlåter härleda sig från påfvedörets gamla tider. Jag tror verkligen icke, att evangeliij ljus sprider ett herrligare sken med denna mycket omordade biskopsskrud, än utan den; men då vi ju hafva ett kyrkomöte och detta redan tagit det första steget i den af motionären angifna rigtningen, anser jag det nästan vara förmätet att här vid Riksdagen väcka frågan, som för öfrigt är rent utaf en sådan gycklaresak, att vi borde anse det under vår värdighet att bortspilla tiden dermed.

Jag anhåller om bifall till Utskottets utlåtande.

Grefve Björnstjerna: Jag skulle ej hafva begärt ordet för andra gången, om icke en talare från Göteborgs och Bohus län beskylt mig för ett orätt citat ur motionen. Jag tror ej, att jag gjort mig skyldig till något dylikt. Om den värde talaren behagar läsa den omnämnda punkten till slut, skall han också säkerligen finna att jag har rätt. Punkten i sin helhet lyder nemligen: "Jag är förvissad om att de utmärkte män, som införde den kristna läran, ej lade någon vikt eller betydelse vid dessa biskops- och messkrudar, utan ansågo dem, såsom oskadliga för sjelfva saken, böra bibehållas för att ej för mycket bryta mot forna vanor och ceremonier". Motionärens mening är således, att biskops- och messkrudar funnos före den tid, då kristna läran infördes. Häri ligger den öfverdrift, jag påpekade, förra gången jag hade ordet.

Hvad i öfrigt beträffar den intressanta föreläsning öfver uppkomsten af kyrkoskrudarne, som samme talare höll, var densamma alldeles icke framkallad af mitt yttrande. Jag har icke sagt, att dessa drägter äro af någon betydelse för gudstjensten, utan endast påstått — och jag påstår det fortfarande, att messkrudarne, d. v. s. de drägter, presterne vid högtidliga tillfällen begagna vid altartjensten, och hvilka motionären velat bland annat borttaga, icke äro stötande eller af allmogen betraktas med ovilja; snarare tvärtom. Slutligen framhöll jag såsom hufvudargument, det saken är af så ringa vikt, att den ej bör upptaga Riksdagens dyrbara tid.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf, enligt de meningar, som derunder förekommit, propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan, som ock på yrkandet att, med afslag å samma hemställan, det förslag måtte bifallas, som motionären framställt; och fann Herr Talmannen den förra af dessa

propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt en nu uppsatt och af Kam-maren godkänd så lydande voteringsproposition:

*Ang. afskaf-fande af biskopsskru-den m. m.
(Forts.)*

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskott hemställt i dess utlåtande N:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hem-ställan, bifallit motionärens framställning i ämnet.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 109 Ja mot 51 Nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

§ 13.

Vid föredragning af Stats-Utskottets memorial N:o 14, med hemställan om anvisande af tillgång för bestridande af förefallande utgifter till forsellönersättning och begravningshjelp m. m., blef hvad Utskottet hemställt i punkterna 1.—3 af Kammaren bifallet samt punkten 4 lagd till handlingarne.

§ 14.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets memorial N:o 24, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

§ 15.

Till afgörande förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Westerås domkyrkokassas befriande från erläggande af ränta och amortering å ett år 1858 beviljad statslån.

Ang. eftergift af en statens fordran hos Westerås domkyrkokassa.

I anledning af en utaf domkyrkokommissionen i Westerås uti underdånig skrifvelse den 30 December 1874 gjord framställning om statsbidrag för omläggning af taket å Westerås domkyrka, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att domkyrkokassan måtte från och med början af år 1876 befrias från erläggande af ränta och amortering å ifrågavarande lån, hvarå kapitalåterstoden den 1 Januari 1876 utgjorde 13,594 kronor 10 öre; och hade Utskottet under förutsättning, dels att Westerås och St. Ilans församlingar — hvilka å kyrkostämma den 25 Oktober 1874, i ändamål att grunda en kyrkoreparationsfond, förbundit sig att från 1875 års början tills vidare höja den af församlingarne dittills med 800 kronor årligen erlagda bänkhysesersättning till 1.600 kronor, dock med förbehåll att det sålunda tillagda be-

Ang. eftergift
af en statens
fordran hos
Westerås dom-
kyrkokassa.
(Forts.)

loppet, 800 kronor, skulle åter minskas i den mån domkyrkan komme i besittning af de genom nådigt bref den 31 Oktober 1862 domkyrkan tillerkända tillgångar, hvilka ännu icke till henne återfallit, eller gården N:o 26 i Westerås samt räntorna af hemmanen Jädra N:o 1 och Gillfors — förklarade sig afstå från berörda af dem gjorda förbehåll, och *dels* att domkyrkokommissionen, mot erhållande af den ifrågasatta eftergiften från erläggande af ränta och amortering å det år 1858 domkyrkokassan beviljade statslån, åtog sig att börja och, utan anspråk på vidare statsbidrag, fullborda domkyrkotakets omläggning med koppar, i enlighet med ett af Professoren E. von Rothstein upprättadt förslag, i förevarande utlåtande hemställt:

att, med bifall till Kongl. Maj:ts förslag, domkyrkokassan måtte från och med början af år 1876 befrias från erläggande af ränta och amortering å det år 1858 kassan af staten beviljade lån.

Rörande denna fråga anförde

Herr Linder: Jag anhåller med anledning af nu föreliggande utlåtande rörande efterskänkande af ett statslån på omkring 13,000 kronor, som Westerås domkyrka erhållit, att få yttra några ord i frågan. Det torde vara denna Kammare bekant, att domkyrkokommissionen till Kongl. Maj:t gjort framställning om erhållande af ett anslag å 50,000 kronor till bekostande af ett nytt koppartak å Westerås domkyrka.

Med anledning af denna underdåniga framställning har Kongl. Maj:t afgifvit nådig proposition till Riksdagen med begäran att det lån, som år 1858 beviljades domkyrkokassan måtte afskrifvas eller, rättare sagdt, att återstående annuiteter derå måtte efterskänkas. Det är tydligt att om hvad Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt af Riksdagen bifalles på de villkor Utskottet för sitt tillstyrkande förutsatt, domkyrkokassan icke erhåller tillräckliga medel för det i fråga varande ändamålet. Återstoden skulle då tagas, hvarifrån? till äfventyrs från församlingarne, ty domkyrkan sjelf eger icke tillräcklig egendom för bestridande af en sådan utgift. Jag tror att domkyrkokommissionen egt en viss befogenhet, att vända sig till Kongl. Maj:t för erhållande af detta understöd, då såsom här är fråga om kyrkans monumentala behållande.

Undersöker man nemligen, huru det förhåller sig med denna domkyrka så väl som med de öfriga äldre domkyrkorna, finner man, att dessa — de äro fyra eller fem till antalet, om jag undantager Lunds domkyrka — ursprungligen egt en rätt anseelig förmögenhet; men denna förmögenhet beröfvades dem under Gustaf Wasa, då det mesta af deras egendom under hvarjehanda förvändningar indrogs och användes för statens behof. En del af denna egendom hade blifvit testamenterad till kyrkorna och fick med anledning deraf, efter vissa af Gustaf fastställda grunder,

återfalla vare sig till enskilde eller till staten. Men Konung Gustaf stannade icke vid att indraga endast dylik egendom; han indrog jemväl den som kyrkorna hade *kontant inköpt*. Hvad särskildt angår Westerås domkyrka, så finnas ännu uti Riksarkivet förvarade köpebref på mer än 60 hemman, gårdar, lägenheter och jordar, som berörda kyrka för *egna medel* inköpt. Afven dessa egendomar indrogos alltså af Gustaf Wasa till staten. Staten har dock efter denna tid faktiskt erkänt sin skyldighet att, då han beröfvat nämnda kyrkor deras egendom, sörja för deras underhåll. De så kallade domkyrkokommissionernas uppkomst och sammansättning, som blefvo följden af dessa indragningar, grunda sig nemligen på statens erkännande af sin skyldighet att till gengäld för de indragna kyrkogodsen underhålla kyrkan. Landshöfdingen, som är ordförande i dessa kommissioner, skall enligt gamla författningar och kyrkolagen hos Kongl. Maj:t anmäla frågor, som kunna yppa sig angående vidmakthållande eller reparation af domkyrkorna. Detta erkännande af statens skyldighet härutinnan upprepades af 1858 års Riksdag, som medgaf att staten borde i monumentala delar vidmakthålla ifrågavarande kyrkor. Befogenheten af Westerås domkyrkokommissions begäran framgår sålunda, utom af hvad jag nu tagit mig friheten omförmåla, jemväl af att det faktum, att staten verkligen erkänt sin skyldighet, att åtminstone i viss mån återgälda domkyrkorna hvad han för sitt behof fordomtima beröfvat dem.

Man har sagt, att församlingarne för rättigheten att få begagna domkyrkorna borde vidkännas utgifterna för kyrkornas byggnad och underhåll. Jag vågar dock påstå att denna rättighet hafva församlingarne i och med det, att kyrkorna äro deras och ingen annans. De äro icke statens kyrkor. Det är icke heller staten, som byggt dem. De äro ursprungligen uppförda för församlingarnes egna medel, ehuru genom de utvidgningar, de sedermera erhållit, hvar och en af dem med tiden tillvuxit dels genom skänker och dels genom insamlingar inom vederbörande församlingar, och dermed blifvit katedral, stiftskyrka, medelpunkten för det kyrkliga lifvet inom det till ett biskopsstift vordna omgifvande distriktet. För att nu särskildt fästa mig vid Westerås domkyrka, har, såvidt jag vet, staten icke det allra ringaste bidragit till hennes byggande. De gods, domkyrkan innehade såsom sin egendom, tillhörde naturligtvis henne och de församlingar, Westerås och S:t Ilians, som hon sjelf tillhörde. När nu domkyrkan blifvit genom en särskild statens åtgärd beröfvad sina egendomar och staten med anledning deraf erkänt sin skyldighet att bidraga till hennes underhåll, kan jag för min del icke inse, med hvad rätt staten just *nu* skall undandraga sig fullgörandet af denna skyldighet, i synnerhet som det väl numera är föga sannolikt, att såsom skäl härför skulle kunna anföras den politiska nödvändighet i detta hänseende som under Gustaf Wasas tid förefans. Gustaf Wasa hade nemligen icke samma statsmannavyer, som här i denna Kammar från vissa håll synas vilja göra sig gällande, eller att man

Ang. eftergift
af en statens
fordran hos
Westerås dom-
kyrkokassa.
(Forts.)

Ang. eftergift
af en statens
fordran hos
Westerås dom-
kyrkokassa.
(Forts.)

säkrast störtar biskoparne genom att rycka af dem deras skrudar, utan han menade det bäst ske genom att beröfva dem deras egendom, deras gods och förläningar; de kyrkor, vid hvilka de residerade, och dessas egendom, fingo följa med på köpet. Dermed följde han från sin sida och för sina ändamål hvad mästare Olof och hans broder Lars å sin sökte uträtta. Man menar, att den församling, som begagnar en kyrka, också bör anskaffa bidrag till hennes underhåll. Ja, naturligtvis, dels ur kyrkokassan, dels genom sammanskott.

Men hvilken församling i riket bidrager väl årligen och direkt med större belopp till sin kyrkas underhåll än Westerås och S:t Ilians församlingar till sin? Svaret derpå torde man bli mig skyldig. Som bekant, anlitas för dylika ändamål i första hand kyrkornas egna kassor, och om Westerås domkyrka hade fått behålla sin kyrkokassa (de sextio för egna medel inköpta hemmannen), så skulle hon mycket väl sjelf kunnat bekosta sitt underhåll. Då nu emellertid, som sagdt är, största delen af denna kassa blifvit indragen till staten och hopblandad med statskassan, torde det väl icke vara mera än billigt, att staten något bidrager till kyrkans underhåll, när behovet sådant påkallar.

Säkerligen är det flertalet af denna Kammares ledamöter bekant, att Kongl. Maj:t till innevarande Riksdag afgifvit en proposition med begäran om ett anslag af nära 70,000 kronor för en annan domkyrkas behof. Denna domkyrka har dock icke på sin tid lemnat på långt när så stor tribut till statens skattkammare som Westerås domkyrka. Om nu Riksdagen, icke så mycket genom afslag å Kongl. Maj:ts nu förevarande proposition, som fastmer genom förvägran af hvad domkyrkokommissionen sökt erhålla och hvad domkyrkan behöfver en gång för alla gör det omöjligt för Westerås domkyrkokommission att frankomma med ansökan om ytterligare understöd för domkyrkans bibehållande i dess monumentala delar, hvad skall Riksdagen då i det nyss omnämnda fallet göra? Icke kan han väl behandla den senare domkyrkan njuggt eller orättvist, men lemna den andra, hvad som för henne ansetts skäligt och behöfligt. Ett sådant sätt att gå till väga tror jag icke skulle vara riktigt, så mycket mera, som, enligt hvad jag nyss förut tagit mig friheten påpeka, ingen af de gamla domkyrkorna af staten blifvit beröfvad så mycket af sin egendom och bragt till sådan fattigdom som just Westerås domkyrka. På grund af det sagda, och för att ej betaga vederbörande domkyrkokommission tillfälle att utför de 13,000 kronor, som i den Kongl. propositionen afses, för domkyrkokotakets omläggande ytterligen ansöka om erforderligt statsbidrag, får jag hos Herr Talmannen vördsamt anhålla om proposition på bifall till Stats-Utskottets hemställan med borttagande af den andra af de förutsättningar, som Utskottet i motiveringen näst före klämman uppställt såsom vilkor för förslagets antagande, från och med orden "dels att domkyrkokommissionen etc." till och med orden "professoren von Rothsteins förslag."

Herr Svensén: Det förefaller mig verkligen som om vi hade dessa domkyrkor endast för våra synders skull; detta har jag redan en gång förut tagit mig friheten nämna i denna Kammarare och jag vidhåller det ännu. Hvad nu Westerås domkyrka beträffar, befinner den sig ingalunda i så tryckta omständigheter, som man här velat låta påskina; församlingarne hafva i allmänhet lemnat högst obetydliga bidrag till dess underhåll. För min del kan jag icke heller finna annat än riktigt, att de förutsättningar, som Utskottet uppställt för antagandet af dess förslag, äfven intagas i Kammararens beslut, ty detta är ju alldeles öfverensstämmande med hvad som af församlingarne sjelfva blifvit begärdt, och det förefaller mig derföre högst egendomligt, att man så här på stående fot framkommer med ett förslag att staten skall göra ännu större uppförfningar. Man kan väl icke påstå, att en 800 eller 1600 kronors bidrag till kyrkans underhåll från det samhälle, som begagnar henne, skulle vara för mycket. Om samhället sjelf skulle uppföra en ny kyrka, tror jag att omkostnaderna derför skulle uppgå till åtminstone ett par hundratusen kronor; och i sådant fall ginge ju endast räntan å byggnadskostnaderna upp till vida högre belopp än det nyssnämnda bidraget. I min tanke har Utskottet anført fullt giltiga skäl för sitt förslag, och jag får derföre hemställa om bifall till desamma i oförändradt skick.

*Ang. eftergift
af en statens
fordran hos
Westerås dom-
kyrkokassa
(Forts.)*

Herr Lasse Jönsson: Jag kan icke gilla det slut, hvartill Utskottet i denna fråga kommit. Högst egendomligt är det förhållande, hvori dessa domkyrkor stå till staten. Är det fråga om sådana domkyrkor som äro obemedlade och i behof af ombyggnad eller större reparationer, så talar man oupphörligt om, att de äro statens egendom; och att staten följaktligen är skyldig att afhjelpa dessa behof. Är det åter fråga om sådana domkyrkor, som hafva öfverflöd af förmögenhet då hör man aldrig ens nämnas, att de äro statens egendom, undantagandes endast att det tillåtes statsrevisorerna att afgifva sina utlåtanden om deras ekonomiska ställning. Då man nu vet, att domkyrkorna i riket hafva sammanlagdt en årlig inkomst af 220,000 kronor, kan man väl med skäl anse dem dermed kunna underhållas och repareras, då de icke äro flere än tolf till antalet.

Jag vet mycket väl att de rika domkyrkornas styrelser, de s. k. domkyrkokommissionerna, forskansa sig bakom privilegier, donationsbref eller dylikt; och jag anser det icke för närvarande kan komma i fråga att taga från den ena domkyrkan och lägga till den andra någon del af deras tillgångar, men jag tror att Kongl. Maj:t har rätt att utanordna lån på billiga vilkor från den ena domkyrkokassan åt den andra och att återfordra dessa lån, när så behöfves för den långifvande kyrkans iståndsättande. Hvad särskildt beträffar Westerås domkyrka, har en föregående talare visserligen sagt att densamma blifvit på det mest orättvisa sätt behandlad af staten, men jag tycker att, åtminstone på de sista tiderna, det lyckats denna domkyrka att tillskansa sig icke

*Ang. eftergift
af en statens
fordran hos
Westerås dom-
kyrkokassa.
(Forts.)*

så litet af statens medel. Vid 1858 års riksdag beviljade nemligen Rikets Ständer till utförande af en större reparation å nämnda domkyrka ett anslag af 45,000 kronor, äfvensom ett lån å 22,500 kronor, att innehafvas räntefritt till 1860 års slut och der- efter återbetalas genom erläggande af sex procent af lånesumman, deraf 4 procent skulle beräknas såsom ränta och två procent såsom amortering. Å detta lån återstå nu 13,594 kronor 10 öre. Nu begäres att domkyrkan skall blifva alldeles befriad från såväl amortering som ränta å denna återstod. Jag anser emellertid att någon annan af domkyrkokassorna väl skulle kunna förskjuta det belopp, som är för Westerås domkyrka erforderligt; och detta bevisas deraf, att, enligt hvad jag tror mig veta, samtliga domkyrkokassorna för närvarande hafva en tillgång af öfver 600,000 kronor, hvaraf 367,000 kronor äro utlånta. Äfven från densidan sedt, kan det således icke vara lämpligt att statsverket vidare betungas med bekostandet af domkyrkornas reparationer.

Nyss nämnda anslag, som af Rikets Ständer vid 1858 års Riksdag beviljades, skulle fullkomligt räcka till den då ifrågasatta reparationen, enligt då uppgjordt och af Öfverintendents- embetet samt andra myndigheter granskadt kostnadsförslag; men det oaktadt upplyste domkyrkokommissionen året derpå att en brist uppstått af 42,500 kronor och anhöll, att Kongl. Maj:t måtte för ändamålet utanordna nya medel. Rikets Ständer beviljade då ånyo ett räntefritt lån å 28,000 kronor, som ännu är statens fordran, och församlingarne garanterade de återstående 15,000 kronor, så att reparationen kunde afslutas.

Äfven i det nu föreliggande förslaget har Utskottet gått längre än Kongl. Maj:t i frikostighet. När Kongl. Maj:t till 1874 års Riksdag inkom med förslag om afskrifning af 1858 års lån, på sätt jemväl nu af honom blifvit föreslaget, så föreslog Kongl. Maj:t uttryckligen att afskrifningen skulle räcka endast så länge, till dess domkyrkokassan ånyo finge tillgångar att dermed för- ränta och amortera lånet. Denna gång är väl icke i den Kongl. propositionen ett så bestämdt förbehåll gjordt, dock säges deri att: derest kyrkan "på sätt" som vid 1874 års riksdag föreslagits o. s. v. Detta har Utskottet dock alldeles förbigått; Utskottet har, utan att säga att befrielsen från amorteringens betalande kan i visst fall upphöra, endast tillstyrkt befrielse från betalande af både ränta och amortering å nämnda lån. Jag anser att Utskottet antingen hade bort tillstyrka ett beslut, lika med det förslag Kongl. Maj:t för 1874 års Riksdag framlade, eller ock föreslå en ren afskrifning af hela den återstående lånesumman.

En annan sida af saken finner jag ännu märkvärdigare. Kongl. Maj:t visar nemligen i sin proposition nödvändigheten af att ett nytt koppartak lägges på kyrkan. En talare har redan framställt den frågan, hvarefrån medlen härtill skulle tagas, om Riksdagen endast befriar kyrkokassan från utgifvande af ett belopp af omkring 1,300 kronor årligen. Jag borde till Utskottet framställa samma fråga, ty kyrkokommissionen upplyser derom, att kyrkan har dessutom en skuld af 3,700 kronor, hvars betalning de beklaga

sig icke längre kunna få uppskjuten. Antages nu Utskottets förslag, så har Riksdagen dermed sagt att koppartaket skall påläggas, kostnaden derför skall domkyrkokassan vidkännas, den må blifva huru stor som helst; men Riksdagen har derigenom också förbundit sig att fylla den brist i domkyrkans tillgångar, som kan komma att uppstå. Om man tänker sig att kostnadsförslaget nu är uppgjort på samma sätt, som förra gången, då reparationen erfordrade hälften så mycket till, som föreslaget var, eller 42,500 kronor mera än som från början var beräknadt, anser jag således att Riksdagen bör bereda sig på att få betala omkring 75,000 kronor till koppartakets omläggning, om Stats-Utskottets förslag bifalles.

Ang. eftergift af en statens fordran hos Westerås domkyrkokassa. (Forts.)

På grund af de skäl jag sålunda anført får jag yrka rent afslag å Stats-Utskottets förevarande framställning.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: För min del tror jag icke att det vore välbetänkt af Riksdagen att afslå Stats-Utskottets förslag, ty då det är alldeles otvifvelaktigt att domkyrkan i Vesterås är en statens egendom, så måste också staten se till att den hålles i godt skick och icke förfaller. Inom Utskottet har jag derför också med min röst bidragit till att staten skulle — på sätt Stats-Utskottet föreslagit — söka afhjelpa de brister som för närvarande å denna kyrka förefinnas. Men deremot har jag inom Utskottet varit af alldeles motsatt mening med den förste ärade talaren, som förklarar sig vilja hafva bort den senare delen af Stats-Utskottets i betänkandet fogade motivering, som innehåller: att Vesterås samhälle skulle frånträda sitt vilkor, att de åtagna afgifterna af ytterligare 800 kronor för begagnande af kyrkan, skall åter minskas så snart kyrkans tillgångar sådant medgifva. I motsats mot honom, som ville helt och hållet hafva bort de strängare bestämmelser, som Utskottet uppställt i detta fall, skulle jag tvärtom önska, och har äfven inom Utskottet förfäktat den åsigten, att Riksdagen skulle tydligen uttala den åsigten att församlingarne oförtöfvadt skulle öka sina afgifter för begagnandet af kyrkan ännu mer än som skett och således ännu starkare betona, att de nuvarande afgifterna äro för ringa för Westerås samhälle, och att det således borde bestämmas att de skola betala mera till domkyrkan än som hittills varit förhållandet, för att derigenom sätta domkyrkan i tillfälle att icke allenast för framtiden utan statens mellankomst underhålla sig sjelf, utan derjemte förränta och amortera de af staten erhållna lån. Om man uppmärksammar hvad Kongl. Maj:ts proposition i frågan innehåller, skall man finna att Vesterås samhälle intill 1875 års början icke betalat mera än 800 kronor årligen för domkyrkans begagnande, men det oaktadt fått använda kyrkans medel under en lång följd af år till för henne helt och hållet främmande ändamål, nemligen till aflönande af åtskilliga vid gudstjänsterna för församlingarnes behof anställde tjenstemän, och kyrkans upplysning m. m. De tvenne domkyrkoförsamlingarne, Westerås och S:t Ilians, hafva sålunda under en lång följd af år varit i åtnju-

*Ang. eftergift
af en statens
fordran hos
Westerås dom-
kyrkokassa.
(Forts.)*

tande af en del utaf domkyrkans inkomster, som användts för församlingarnes enskilda behof, och således hafva de kostnadsfritt begagnat sig af kyrkan, samt till och med derutöfver af kyrkans inkomster gjort sig en pekuniär vinst, som under de senare åren uppgått till 101 kronor 60 öre, då församlingarne ej i bänkhyra erlagt mer än 800 kronor, men deremot uppburit från kyrkan, som användts för församlingarnes enskilda behof, 901 kronor 60 öre.

Församlingarne hafva nu beslutat att hos Kongl. Maj:t anhålla och genom domkyrkokommissionen hos Kongl. Maj:t hemställt om anslag till verkställande af ett större reparationsarbete å domkyrkan och deremot åtagit sig att höja de från dem utgående afgälderna till henne från 800 till 1,600 kronor, intilldess hon kommit i besittning af större inkomster från sina egendomar, och dervid fogat det vilkor att dessa afgifter skola till förra beloppet 800 kronor återställas i den mån som kyrkans inkomster dertill lemna tillfälle. Jag för min del tror dock, att den afgäld, som Westerås samhälle åtagit sig att bekosta för begagnande af kyrkan, om man jemför den med andra kyrkor i riket, och med de utgifter till dem som deras församlingar få vidkännas, är så ringa, att det skulle på det allra högsta förvåna mig, om Westerås och S:t Ilians församlingar för all framtid skulle slippa undan med en så ringa afgift för den nuvarande kyrkans begagnande. Jag föreställer mig att, om Westerås skulle bygga sig ett nytt tempel, detta tempels byggnad och framtida underhåll skulle blifva förenadt med så mycket större kostnader i jemförelse med hvad staden nu får för sin kyrka vidkännas, att staden borde vara tacksam om den kommer i åtnjutande af de förmåner Stats-Utskottet nu åt den föreslagit.

För min del skulle jag således snarare hafva velat göra ett yrkande i motsatt rigtning mot den förste talaren, men då jag icke vunnit något understöd för denna mening i Utskottet, och det således, åtminstone icke för närvarande, har någon synnerlig utsigt för sig till någon framgång, och då det i alla fall står Riksdagen öppet att framdeles när som helst besluta det Westerås samhälle framdeles skall öka sitt bidrag för begagnande af domkyrkan, så skall jag för tillfället inskränka mig till att anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Linder: Utan att vilja förlänga diskussionen utöfver hvad nödigt är, måste jag dock anhålla att med anledning af den siste talarens yttrande få göra en liten korrektion. Han sade nemligen att åtskilliga aflöningar till domkyrkans betjente äfvensom några andra årliga afgifter utgingo från domkyrkokassan och dermed till för henne helt främmande ändamål, och att församlingarne sålunda sluppit ifrån att sjelfve betala sina kyrkobetjente. Denna uppgift är alldeles origtig. Det är visst sant att förut under många år från domkyrkokassan utgått en del af aflöningen till församlingarnes klockare, kyrkvaktare och ringare, m. fl.; men detta har dock alltid endast varit en ringa del af aflöningen i dess helhet, och skälet härför har varit att denna domkyrka, lik-

som alla andra domkyrkor, är biskopens kyrka, är katedral, och som sådan, skall stå till hans förfogande att användas vid alla episkopala förrättningar.

Detta var orsaken, hvarför dessa aflöningsbidrag utgingo från domkyrkokassan. Då Riksdagen emellertid för några år sedan fäste det vilkor vid beviljandet af det då sökta statsanslaget, att dessa aflöningar skulle upphöra att utgå från kyrkokassan och helt och hållet utgöras af församlingarne sjelfva, så gingo församlingarna in härpå och medgäfvos att dessa utgifter skulle för framtiden på dem öfverflyttas. Församlingarne lemna nu också bidrag till domkyrkans underhåll och aflönandet af de vid densamma anstälde betjente, äfven för så vidt denna kyrka skall begagnas och fortfarande kommer att disponeras af biskopen för alla de förrättningar han i sådan egenskap skall i domkyrkan fullgöra.

Jag har ansett mig böra meddela denna upplysning till undanrödjande af det missförstånd, som genom den siste värde talarens yttrande möjligen skulle kunnat hos en eller annan af Herrarne uppstå.

Den afgift som församlingarne nu årligen betala till domkyrkokassan och dermed äfven till domkyrkans byggnad och underhåll utgör öfver 3,000 kronor, nemligen först och främst 1,600 kronor i bänkhysesersättning och vidare 900 kronor som de öfvertagit från kyrkokassan samt slutligen 700 å 800 kronor i afgifter för ringningar, hvilka sistnämnda medel fortfarande såsom tillförening ingå oafkortade till kyrkokassan utan att församlingarne på dem gjort några anspråk.

Medan jag har ordet, ber jag få nämna en annan omständighet, som gör att Westerås och St. Ilians församlingar samt domkyrkan kunna hafva ett visst anspråk på att afseende bort fastas vid en framställning om erhållande af nu ifrågasatt statsbidrag. En del af kyrkans egendom, nemligen kyrkans återstående hemman äfvensom hennes tre gårdar i staden Westerås, har blifvit anslagen till underhåll för elementarlärarne vid Westerås högre läroverk, således till ett för kyrkan och församlingarne fullkomligt främmande ändamål. Genom ett Kongl. Maj:ts nådiga beslut är visserligen bestämdt, att afkastningen af dessa egendomar skall återgå till kyrkan i den mån de lärare, som nu innehafva dem, gå bort; men tiden härför ligger ju i det obestämda, hvadan således ännu i denna stund detta bidrag från kyrkan till elementarlärarne, d. v. s. till ett statens, icke kyrkans ändamål, utgår. Äfven detta förhållande innebär ett skäl för hvad jag tagit mig friheten framställa.

Jag har emellertid sedan jag sist hade ordet kommit på den tanken, att om man borttog hela den andra delen af förutsättningarna för Utskottets förslag, man möjligen skulle kunna invända, att om den nu ifrågasatta friheten medgäfvos, vore dermed domkyrko-kommissionen icke ålagdt att vidtaga några åtgärder för kyrkans nya takläggning, och anhåller således att få ändra mitt förut afgifna förslag i så måtto, att endast orden "utan anspråk på vidare statsbidrag" derur utgå.

*Ang. eftergift
af en statens
fordran hos
Westerås dom-
kyrkokassa.
(Forts.)*

Ang. eft. 2.
af en statens
fordran hos
Westerås dom-
kyrkohässa.
(Forts.)

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag ber att få bestrida att min af Herr Linder nyss korrigerade uppgift är oriktig. Detta är så mycket mindre förhållandet, som densamma fullkomligt öfverensstämmer med Riksdagens år 1874 uttalade åsigt i frågan. Jag är dessutom fullt förvissad om att, i händelse Westerås samhälle haft det ringaste skäl till att motsätta sig åtagandet af dessa afgifter, staden icke skulle hafva ingått på att betala desamma. Uti det belopp, som Westerås samhälle med anledning af Riksdagens beslut förbundit sig att utbetala till domkyrkan, eller 901 kronor 6 öre om året, ingår äfven aflöning till organisten, klockare, kyrkovaktare, orgeltrampare och ringkarlar, för tornurets uppdragning, till ved för sakristians uppvärmning, kyrkans städning och belysning m. m. Men jag hemställer huruvida domkyrkan kan hafva någon skyldighet att underhålla eller bekosta allt detta eller ens någon del deraf. Organistens likasom de andra tjenstemännens aflöning samt kyrkans uppvärmning och belysning m. m. dylikt faller ensamt på församlingens lott att bekosta, då så väl i ena som andra fallet dessa utgifter tillkommit ensamt för församlingarnes behof vid deras gudstjenster. Jag anhåller således få vidhålla att min uppgift icke grundade sig på något misstag, utan var fullkomligt riktig.

Herr Jöns Pehrsson: Det kan väl hända, att Utskottet icke kunnat göra annat än hvad det gjort, då det lemnats i valet mellan att låta kyrkan i fråga förfalla eller att bifalla regeringens förslag. Men då, såsom vi hafva hört, ej ens domprosten i Westerås är belåten med hvad Utskottet i saken åtgjort, tror jag det skulle vara rättvisast att för denna gång helt och hållet afslå Utskottets förslag. Jag vill visst ej påstå, att staten borde stänga kyrkan för Westerås samhälle, men nog eger den rätt att säga: "så mycket skolen I betala för att få begagna kyrkan". Man kunde å andra sidan också gerna skänka hela kyrkan åt Westerås samhälle; deremot skulle jag icke under sådana förhållanden som nu hafva något att invända. Utskottet har visserligen sökt försäkra sig om att denna domkyrka skulle blifva försedd med ordentligt tak; och det är nog godt och väl, men Utskottet borde på samma gång hafva föreskrifvit, att kyrkan skulle för all framtid underhållas af församlingen, så länge den nemligen ville begagna kyrkan. Men staden skulle nog betacka sig för den gåfvan, ty det skulle nog ej dröja länge, förrän kyrkans räkenskaper ställde sig så, att brist ånyo uppstode och nya lån behöfdes för erforderliga reparationers verkställande; bättre vore nog att då, som nu, få begagna kyrkan för intet, utan att aflöna hvarken klockaren eller den öfriga ringare kyrkobetjeningen. Jag skulle dock naturligtvis i hvilket fall som helst önska att församlingen helt och hållet underhöll sin kyrka, i stället för att begagna den nästan för intet. Vi på landsbygden få dock ju aflöna alla våra kyrkotjenare utan något bidrag dertill af staten. Jag vet ej huruvida Kammaren kommer att bifalla eller afslå Utskottets hemställan; men jag tror att det bästa vore att afslå densamma, helst domkyrkans tak i sitt nuva-

rande skick väl lärer kunna stå sig åtminstone ännu ett år och domprosten i Westerås då kanske får tid att besinna sig litet närmare på saken. Jag yrkar följaktligen afslag å Utskottets förslag, isynnerhet som representanten för Westerås icke är nöjd med detsamma.

Ang. eftergift af en statens fordran hos Westerås domkyrkokassa.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositioner gifvits i öfverensstämmelse med de yrkanden, som under densamma blifvit gjorda, biföll Kammaren Utskottets förslag oförändradt.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

Kongl. Maj:ts under § 3 här ofvan omförmälda propositioner; äfvensom

Stats-Utskottets utlåtande N:o 28, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag; och

Lag-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 15, i anledning af väckt förslag om förbud för ledamot af underrätt att inför samma rätt föra andras talan;

N:o 16, i anledning af väckt förslag om rättighet för svenska kyrkans medlemmar att ingå borgerligt äktenskap;

N:o 17, i anledning af väckt förslag om förändrad lydelse af 16 § 5 mom. i Kongl. förordningen om nya strafflagens införande, i hvad samma lagrum angår stöld af hästar;

N:o 18, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 8, angående skärpning af stadgad påföljd för förfallolöst utblifvande af part och vittne vid underrätt; samt

N:o 19, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 6, om upphäfvande af gällande stadganden rörande införsel i embets- och tjenstemäns löner för deras enskilda skulder eller andra förbindelser.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag rörande de i detta sammanträde fattade beslut.

Andra Kammarens Prot. 1876. N:o 14.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>Ch. Christensson</i>	under 14 dagar från och med denna dag
„	<i>Jonas Andersson</i>	„ 11 „ „ „ den 6 i
	denna månad	
och	„ <i>J. G. Brolin</i>	„ 14 „ „ „ den 7 i
	denna månad.	

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 4 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.